

SOCIALNI PROSTOR MLADIH V MURSKI SOBOTI

Natalija Gostonj, prof. geog. in soc.

Nemčavci 9,

SI – 9000 Murska Sobota, Slovenija

e-naslov: natalijagostonj@gmail.com

Izveček

Socialna skupina mladih ima specifične življenjske potrebe in navade, ki se razlikujejo od potreb starejše populacije. Združujejo se v določenih delih mesta, kar prostor diferencira. Cilj članka je spoznati diferenciranost socialnega prostora mesta Murska Sobota in razmere, v kakršnih živijo in delujejo mladi. V ospredju zanimanja so območja, kjer mladi zadovoljujejo svoje potrebe, predvsem tista, kjer preživljajo prosti čas in se najpogosteje zadržujejo. Opredeljena so kot območja oskrbe, območja izobraževanja, območja zabave in območja rekreacije. Socialni prostor mladih v Murski Soboti je mestno središče, severovzhodno in severozahodno obrobje mesta, okolica izobraževalnih ustanov in bližnja okolica mesta.

Ključne besede: mesto, Murska Sobota, socialni prostor, socialna skupina, prosti čas, socialna struktura.

SOCIAL AREA OF YOUTH IN MURSKA SOBOTA

Abstract

The social group of young people has specific needs and habits of life that differ from the needs of the elderly population is different. They come together in certain neighborhoods, that makes the space different. The target of the article is the differentiation of the social area of the city and know the circumstances in which youth live and work. In the foreground of interest are the areas where the youth meet their needs, especially those where they spend their leisure time and are most often resides. They are as sites of care, education and entertainment provided. The social area of the youth in Murska Sobota is the center of the northeastern and northwestern suburbs, the area of educational institutions and the nearby surroundings of the city.

Key words: the city, Murska Sobota, the social area, the social group, leisure time, the social structure.

1. Uvod

Mesto je socialni prostor, ki je posledica socialnih razmer, v kakršnih živijo in delujejo prebivalci mesta. Socialna diferenciacija ustvarja prostorsko diferenciacijo. Posamezne socialne skupine se prostorsko povezujejo v določenih delih mesta, ustvarjajo svoj »življenjski delokrog« oziroma socialni prostor. Socialna skupina mladih ima specifične življenjske potrebe in navade, ki se razlikujejo od bivalnih potreb starejše populacije. Združujejo se v določenih delih mesta, v bližini posameznih gostinskih lokalov, v okolici šol, nakupovalnih središč in športnih igrišč, kar mestni prostor diferencira. S tem postane določen del mesta drugačen od drugega.

Namen prispevka je opredeliti socialni prostor mladih v Murski Soboti. Končni cilj je spoznati diferenciranost socialnega prostora v Murski Soboti in spoznati razmere, v kakršnih živijo in delujejo mladi v tem mestu. V ospredju zanimanja so območja, kjer mladi zadovoljujejo svoje potrebe, preživljajo prosti čas in se najpogosteje zadržujejo. Socialni prostor je zato prikazan glede na dejavnosti, ki se jih poslužujejo mladi. Ker se želje in potrebe mladih v različnih starostnih skupinah razlikujejo, je populacija mladih do 25 let starosti razdeljena še na socialne podskupine.

Iz preglednice 1 je razvidno, da se je skupno število prebivalcev v Murski Soboti od leta 1981 do 1991 povečalo, nato je opazno upadanje. Leta 2006 je po podatkih Statističnega letopisa, na dan 1. 1. 2006 v Murski Soboti živel 12.037 prebivalcev. Upadanje števila prebivalstva je posledica suburbanizacije, selitve prebivalstva v obmestna naselja, visoke mobilnosti in dobre dostopnosti do zaposlitvenega in oskrbnega središča.

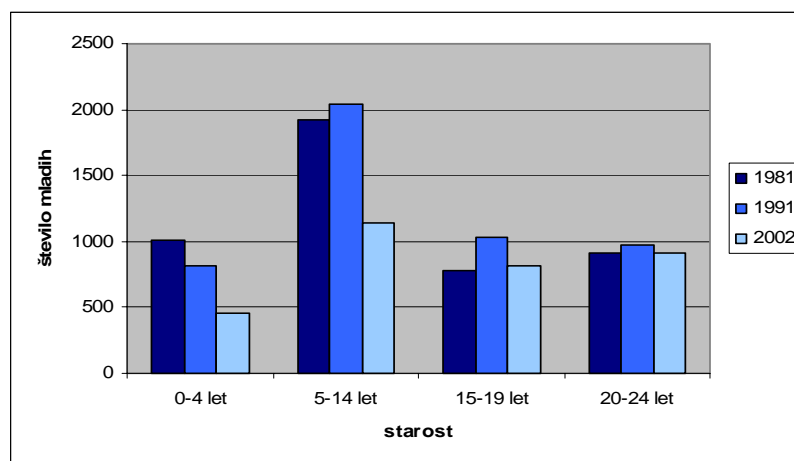
Delež mladih je od leta 1981 naprej iz skoraj 40 % leta 1981 upadel na okrog 27 % leta 2002, čeprav se je skupno število prebivalcev med leti 1981 do 1991 povečalo. V letih 1981 do 2002 se je število mladih zmanjšalo za 28,2 %¹.

Preglednica 1: Skupno število prebivalcev, število mladih in delež mladih v Murski Soboti v letih 1981, 1991 in 2002.

Leto	Število prebivalcev	Število mladih	Delež mladih
1981	12.148	4.635	38,2 %
1991	13.857	4.871	35,2 %
2002	12.437	3.328	26,8 %

Vir: Krajevni leksikon Slovenije 1995. Statistični urad RS.

Slika 1 prikazuje število mladih v Murski Soboti po petletnih starostnih skupinah. Močno opazno je zmanjšanje števila predšolskih otrok in osnovnošolcev. Vzroke lahko iščemo v negativnem naravnem prirastku² in negativnem migracijskem saldu³.

Slika 1: Število mladih v Murski Soboti v letih 1981, 1991 in 2002. (Vir: Statistični urad RS, popis 1981 in 1991)

¹ Na osnovi izračunanega verižnega indeksa med letoma 1981 in 2002.

² Naravni prirastek v Murski Soboti leta 1998 je n –13. (Vir: Naravno in selitveno gibanje prebivalstva Slovenije po naseljih 1998)

³ Migracijski saldo v Murski Soboti leta 1998 je –199. (Vir: Naravno in selitveno gibanje prebivalstva Slovenije po naseljih 1998)

2. Socialna skupina in socialni prostor

Človek je socialno bitje, kar pomeni, da potrebuje socialno okolje, v katerem se prepoznava in kjer zadovoljuje svoje socialne potrebe. Povezuje se v tako imenovane socialne skupine. Gre za skupine ljudi, ki imajo podobne nazore, podobno razumejo in vrednotijo življenje in zato tudi podobno delujejo v prostoru. Pripadniki istih socialnih skupin se teritorialno ali funkcionalno povezujejo. Na podlagi tega se oblikuje poseben tako imenovani socialni prostor (Drozg 2003, 77).

Socialno zgradbo prikazujemo z:

- definiranjem socialnih skupin (otroci, starostniki, brezdomci, tujci);
- območji delovanja in bivanja socialnih skupin – homogena območja, območja socialnih slojev, območje iste verske pripadnosti; središče mesta, obmestje;
- socialnimi procesi ob katerih socialna zgradba nastaja – segregacija, gentrifikacija, socialna diferenciacija (Drozg 2003, 77).

Za mladostnika so pomembna okolja v skupnosti: družina, šola, vrstniške skupine, zdravstvene ustanove, religiozne ustanove, varstvena okolja, delovna mesta, okolja neformalnega izobraževanja in različnih pristočasnih dejavnosti. S starostjo otrok in mladostnikov se število okolij v katera so vključeni povečuje (Gril 2006, 6).

Vsak posameznik pripada različnim skupnostim, nikoli ne sprejema svojih odločitev neodvisno od okolja oz. drugih članov skupnosti, temveč so njegova dejanja posledica vrednot in informacij cele skupine, ki ji pripada. **Socialno skupino** sestavljajo osebe s podobnimi socioekonomskimi lastnostmi, istim področjem delovanja in podobnim obnašanjem znotraj nekega prostora. Tako ima tudi socialna skupina mladih specifične življenjske potrebe in navade. Mladi se združujejo, pri tem pa ustvarjajo posebne oblike kulture, preživljanja prostega časa in zabave (Ule in Mihelj 1995, 35). Zadržujejo se v določenih delih mesta, kar mestni prostor diferencira. **Socialni prostor** je tako prostor, znotraj katerega delujejo socialne skupine (Johnston idr. 2001, 762). Socialni prostor je lahko urejen, lahko pa ga ustvarijo člani socialnih skupin sami. Tako je prostor za rekreacijo najmlajših urejen, pripravljen vnaprej (npr. otroška igrišča), socialni prostor srednješolcev pa je veliko bolj rezultat delovanja njih samih.

Socialni prostor je prostor znotraj katerega deluje socialna skupina mladih, ki jih družijo skupni interesi in podobni načini zadovoljevanja potreb. S tem pride do koncentracije določenih socialnih podskupin na določenih območjih. Oblikujejo se območja izobraževanja, območja rekreacije, območja oskrbe in območja zabave.

Zaradi lažje in bolj pregledne obravnave je socialna skupina mladih razdeljena na štiri podskupine: predšolski otroci (2 do 6 let), osnovnošolci (6 do 15 let), srednješolci (15 do 19 let) in študentje ter ostala mladina (19 do 25 let). Socialni prostor mesta Murska Sobota je tako diferenciran glede na starostne kategorije.

3. Relevantni elementi za spoznavanje socialnega prostora mladih

Predšolski otroci, osnovnošolci, srednješolci, študentje in ostala mladina do 25. leta starosti se v največji meri poslužujejo naslednjih dejavnosti v mestu: trgovina, gostinstvo, izobraževanje, šport in rekreacija. Socialni prostor posameznih socialnih podskupin mladih se razlikuje glede na položaj v mestu.

Trgovina. Največ trgovin, atraktivnih za mlade, se nahaja v mestnem središču, ob glavnih vpadnicah v mesto, na robu mestnega središča in mestnem obrobju. Potrebe predšolskih otrok zadovoljujejo trgovine z otroškimi oblačili, obutvijo, igračkami, opremo in ostalimi pripomočki. Osnovnošolska mladina najpogosteje zahaja v trgovine z oblačili in obutvijo, knjigarne, trgovine s kozmetičnimi izdelki, športno opremo in trgovine z računalniki. Podoben vzorec nakupovanja imajo srednješolci in študentje.

Gostinstvo. V mestu se gostinski lokali pojavljajo tako rekoč že skoraj na vsakem koraku, vendar vsak lokal ni atraktiven za mlade. Pritegnejo »trendovski« lokali s pestro ponudbo pijač in toplih napitkov, s slaščicami, picami, hitro pripravljeno hrano, izbrano glasbo, dostopom do interneta, z mladim kadrom in daljšim odpiralnim časom. Največ kavarn, kjer posedajo, se pogovarjajo in krepijo prijateljske odnose srednješolci, študentje in ostala mladina, je v središču mesta in v bližini šol. Ob večerih čez vikend je odpiralni čas nekaterih lokalov daljši, glasba glasnejša in krog mladih, ki se zabavajo širši.

Izobraževanje. Območje izobraževanja predšolskih in osnovnošolskih otrok je v bližini mestnega središča in stanovanjskega predela. Srednje šole so razporejene po mestnem obrobju kot posamični objekti, posamezne pa se združujejo v šolska središča. Univerze, inštitute, raziskovalne centre in akademije najdemo v velikih mestih, v Sloveniji zlasti v glavnem mestu in večjih regionalnih središčih. V Murski Soboti se nekaj višješolskih programov izvaja v prostorih srednjih šol in na Ljudski univerzi.

Šport in rekreacija. Mladi uporabljajo rekreacijske površine, ki so v bližini njihovega kraja bivanja, do katerih lahko pridejo po pločnikih ali kolesarskih stezah in tistih, ki ponujajo različne oblike rekreacije. Predšolski otroci in osnovnošolci se poslužujejo igrišč ob stanovanjskih zgradbah, v okviru dvorišč in sosek. V bližini vrtcev in šol se pojavljajo igralni parki in igrišča za igre z žogo. Ostala mladina vseh starosti obiskuje športne centre, kjer se »pod eno streho« izvajajo različne športne dejavnosti (nogomet, košarka, odbojka, rokomet, tenis, badminton, balinanje, ...), za druge oblike fizične rekreacije kot npr. počitek, sprehod, stiki z ljudmi, pa služijo predvsem travnate, parkovne in utrjene površine, ki se nahajajo v neposredni bližini stanovanj ali bolj oddaljene na obrobju mesta.

4. Socialni prostor mladih in njegove značilnosti

Območja izobraževanja. V izobraževanje so vključene vse skupine mladih. Ta dejavnost je pri mladih med najpomembnejšimi. Tudi okolica izobraževalnih ustanov je urejena tako, da spodbuja in omogoča socialne stike – klopi, igrišča in proste površine, zato se mladi velikokrat zadržujejo tam še v prostem času. »Svoj« socialni prostor mladi pogosto deloma »opremijo« še po svojem okusu (grafiti in drugi napisi na bližnjih zidovih, asfaltnih površinah).

V območja izobraževanja uvrščamo vrtce, osnovne šole, srednje šole in ostale izobraževalne ustanove. Nahajajo se v okolici mestnega središča, med stanovanjskimi predeli in na mestnem robu. 6 vrtcev in 4 osnovne šole se nahajajo v bližini stanovanjskih sosek izven ožjega središča mesta. Gimnazija je na zahodnem in Ekonomska šola na severovzhodnem obrobju mesta. Ostale izobraževalne ustanove, Ljudska univerza, Glasbena šola, dijaški dom in knjižnica, stojijo v središču mesta, kjer so enako dostopne vsem prebivalcem.

Območja oskrbe. Trgovci, katerih ciljna skupina so mladi, trgovine opremijo tako, da so privlačne za določeno populacijo oz. socialno (pod)skupino. Pogosto sta trgovska in gostinska dejavnost združeni. Tudi imena trgovin so izbrana tako, da so privlačna za mlade.

Murskosoboška mladina se največ zadržuje v nakupovalnih središčih in butičnih prodajalnah v ožjem središču mesta. V središču mesta so »trendovske« trgovine, ki ponujajo oblačila, obutev in modne dodatke, locirane vzdolž glavne prometnice skozi mesto, na Slovenski ulici. »Skejterske« in »hip hopperske« trgovine s specifično ponudbo so na robu mestnega središča na Slomškovi ulici in ob mestnih vpadnicah na Lendavski in Kroški ulici. Zelo privlačna nakupovalna središča pa se nahajajo na severovzhodnem, zahodnem in vzhodnem obrobju mesta. To so: BTC City, Maximus in Mercator center. Razlogi za obisk določene trgovine so: ponudba oblačil za »moj stil«, ponudba modnih oblačil za mlade, cenovne ugodnosti, lokacija trgovine v nakupovalnem centru (vse na enem mestu), ponudba določene blagovne znamke.

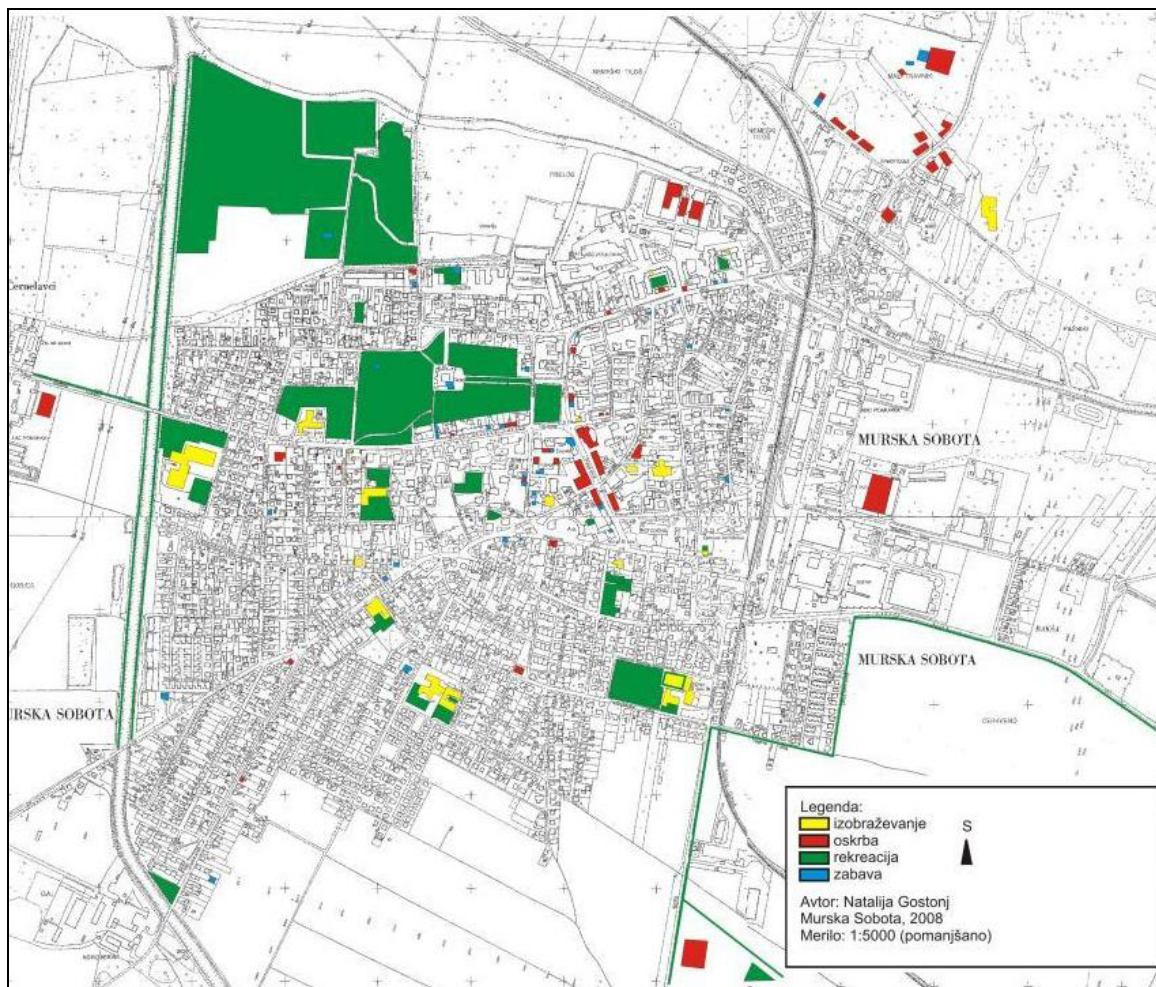
Območja rekreacije. V tem socialnem prostoru je razlika med že urejenim in oblikovanim najbolj očitna. Aktivnosti se izvajajo v:

- grajenem okolju (Fazanerija z nogometnim igriščem, mestnim letnim kopališčem, trim stezo in teniški igrišči na severozahodnem obrobju mesta; športni centri, igrišča ob izobraževalnih ustanovah in igrišča med bloki izven ožjega mestnega središča);
- naravnem okolju (mestni park v središču mesta, »gramoznica« na južnem obrobju mesta, okolica mesta z razbremenilnim kanalom, njivskimi cestami in kolesarskimi potmi).

Večje površine za rekreacijo se nahajajo v severozahodnem delu mesta: mestni park, Fazanerija in območje ob razbremenilnem kanalu.

V ostalih delih mesta se rekreacijske površine pojavljajo kot manjša igrišča med stanovanjskimi zgradbami, telovadnice in urejena zunanja igrišča z atletskimi stezami v bližini šolskih objektov in športni centri. Govorimo o urejenem, vnaprej pripravljenem socialnem prostoru.

Nasprotje je oblikovan socialni prostor v naravnem okolju. Eden takih je mestni park, ki je priljubljeno zbirališče mladine in prostor za oddih mamicam z otroki (sprehodi, igranje na zelenicah), srednješolcem (posedanje na klopcah in druženje z vrstniki) ali prostor rekreacije z možnostjo kolesarjenja, rolanja, teka, iger z žogo. V vročih poletnih mesecih se oblikovanim rekreacijskim območjem mladih pridruži še »gramoznica«. Voda je primerna za kopanje, v bližini pa je dovolj prostora za poležavanje, igre z žogo ali sprostitvev. Mladi športniki za nabiranje kondicije velikokrat uporabljajo še območje ob razbremenilnem kanalu, njivske ceste in kolesarske poti v okolici mesta.

Slika 2: Socialni prostor mladih v Murski Soboti glede na dejavnosti.

Območja zabave. Zabava je širok pojem, ki vključuje različne dejavnosti. Običajno ta izraz pomeni nekaj, kar ni neposredno povezano z delom oz. z obveznostmi. Območje zabave v Murski Soboti tvorijo lokali, kamor zahaja mladina v prostem času. Večinoma gre za lokale z daljšim obratovalnim časom, specifično ponudbo, možnostjo uporabe brezžičnega interneta, organiziranimi dodatnimi prireditvami in izbrano glasbo.

V Murski Soboti je opazna diferenciranost krajev oz. gostinskih lokalov, kjer se zbirajo gimnazijci, ekonomisti in dijaki poklicne šole. Taki lokali se nahajajo v okolici šole, ki jo obiskujejo in kamor dijaki zahajajo predvsem v dopoldanskem ali zgodaj popoldanskem času. Ob večerih obiskujejo le nekatere izmed teh lokalov. Ostali lokali za mlade se nahajajo v ožjem središču mesta, severnem in severozahodnem obrobju mesta. To so lokali, ki ob vikendih obratujejo tudi v poznih večernih in nočnih urah, kjer so organizirane kake dodatne prireditve in se vrtilo določena zvrst glasbe (najpogosteje pop, rock in balkanski pop). Ker se v teh lokalih zbira večina mladih iz bližnje in daljne okolice, je na tem mestu težko govoriti o neki mladinski subkulturi. Še najbolj se temu pojmu približuje murskosoboški mladinski klub, kjer se mladi obiskovalci poznajo med seboj, prijateljujejo z vodstvom kluba, pomagajo pripravljati prireditve, delavnice, razstave, izdelujejo letake, izvajajo nadzor nad javno dostopnimi računalniki in pomagajo v gostinstvu.

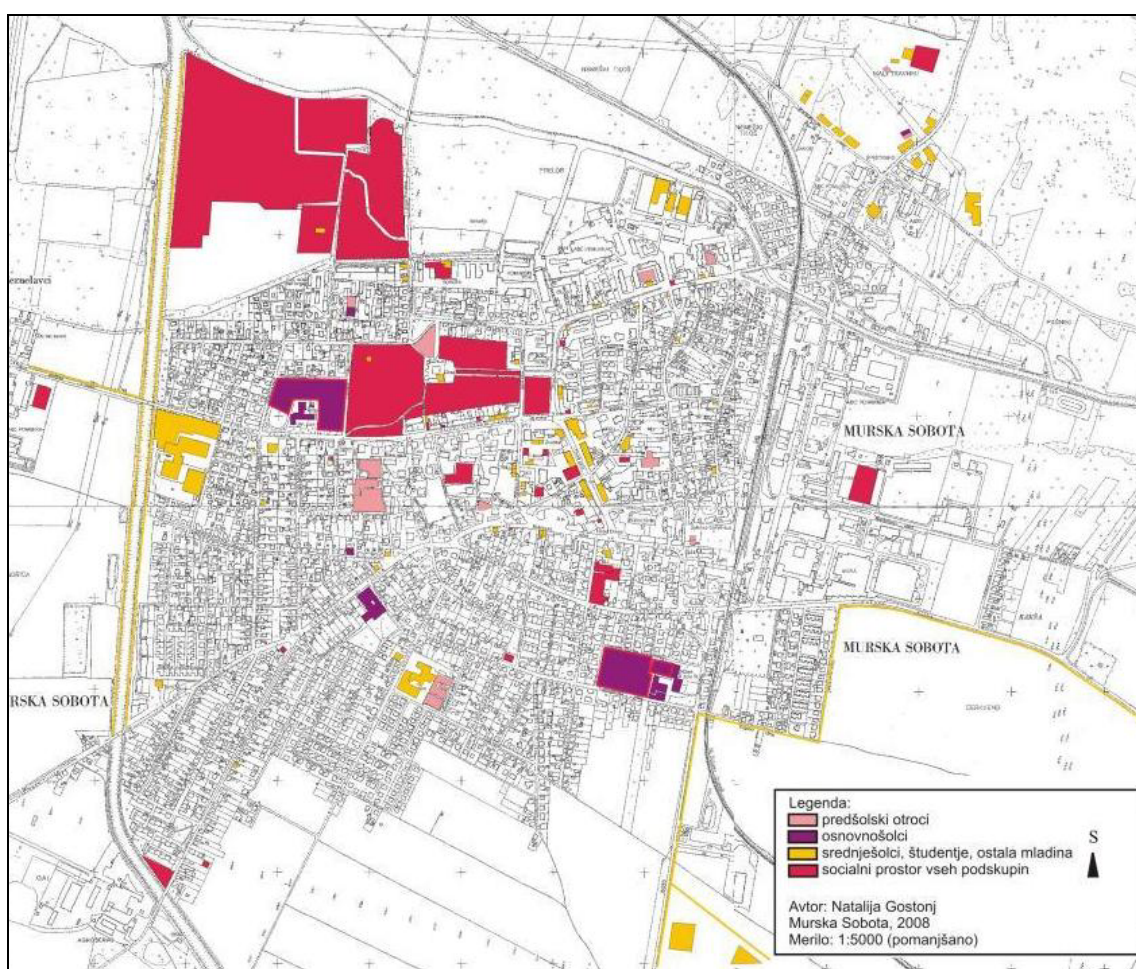
V okolici lokalov, ki »živijo« v nočnih urah, občasno prihaja tudi do vandalizma. V večini primerov gre za uničevanje javnega inventarja (koši za smeti, prometni znaki, oglasne deske,

kioski na avtobusni postaji), grafitiranje oziroma pisanje po zidovih, poškodovanje avtomobilov ali nasilje med obiskovalci lokalov.

5. Socialni prostor socialnih podskupin mladih

Socialni prostor **predšolskih otrok** je v stanovanjskih predelih v obliki otroških igrišč in vrtcev, v mestnem parku v središču mesta, ob športnih centrih, letnem kopališču na severozahodnem robu mesta in mestnem obrobju v nakupovalnih središčih.

Pri **osnovnošolcih** je v ospredju izobraževanje, zato je njihov socialni prostor v veliki meri omejen na šolske objekte in igrišča v neposredni bližini šol. V prostem času se zadržujejo v mestnem parku, osrednjem trgu, letnem kopališču, ki je del velikega rekreacijskega območja na severozahodnem robu mesta, posedajo po slaščičarnah in obiskujejo bolj ali manj »trendovske« trgovine.

Slika 3: Socialni prostor mladih v Murski Soboti glede na socialne podskupine.

Največji del socialnega prostora mesta Murska Sobota zajema skupina **srednješolcev, študentov in ostale mladine**. Velik del potreb zadovoljujejo v središču mesta in mestnem obrobju. Center mesta jim ponuja možnost zabave v raznih lokalih, mestnem parku in mladinskem klubu, nakupovanje v množici trgovin z raznoliko ponudbo in rekreacije prav tako v mestnem parku. Severovzhodno in zahodno obrobje mesta je območje izobraževanja

srednješolcev in študentov, mestno obrobje pa prostor širokih nakupovalnih možnosti, zabave in rekreacije.

Mladina ima veliko možnosti in prostora zase. Problem pa je vse večja zahtevnost mladih in stalna potreba po več. Družba postaja vse bolj odprta in mobilnost prebivalstva večja. Ob bogati ponudbi in vrvežu večjih mestnih središč doma in v tujini, Murska Sobotica ostaja le blede podoba teh, v kateri mladi pogosto spregledajo njene prednosti in je ne znajo ceniti.

6. Sklep

Socialni prostor mladih v Murski Soboti nedvomno obstaja, hkrati pa zaradi velikosti populacije ta ni tako izražen, saj se prepleta s socialnim prostorom drugih socialnih skupin.

Najbolj izrazit socialni prostor mladih so območja izobraževanja in območja zabave. Socialni prostor je ponavadi že urejen, pripravljen, deloma pa ga mladi oblikujejo sami. Tako so pločniki in igralne površine v okolici šol velikokrat porisani s kredami, na zidovih pa opazimo grafite. Atraktivne gostinske lokale mladi po dogovoru z osebjem opremijo s plakati, slikami, pišejo knjigo želja in tako pomagajo sooblikovati prostor z izbrano glasbo, dostopom do interneta, glasbenimi gosti, prireditvami. Območja oskrbe in rekreacije uporabljajo člani vseh socialnih skupin. Obstajajo trgovine v katere zahaja samo mlado prebivalstvo, pri športnih dejavnostih pa večjih razlik ni. Včasih prihaja do časovnih razlik, kdaj se mladina ali starejši ukvarjajo s čim, vendar uporabljajo isti prostor.

Problem murskosoboške mladine je pasivnost, saj velikokrat le sprejema, kar ji mesto ponuja in je preredko sooblikovalka prostora. Največ se zadržuje v središču mesta, okolici šol, osrednjem trgu, mestnem parku, zahaja v iste lokale in nakupuje v istih trgovinah. Zato bi na tem mestu težko govorili o izjemni pestrosti subkultur s svojim slogom in vrednotami.

Viri in literatura

- Drozg, V. 2003: Geografija naselij. Študijsko gradivo. Oddelek za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, Maribor.
- Gril, A. 2006: Prosti čas mladih v Ljubljani. Pedagoški inštitut, Ljubljana.
- Jeršič, M. 1999: Prostorsko planiranje rekreacije na prostem. Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, Ljubljana.
- Podatki popisa prebivalstva 1981 in 1991 po naseljih. Statistični urad Republike Slovenije.
- R. J. Johnston, Derek Gregory, Geraldine Pratt in Michael Watts 2001: The Dictionary of Human Geography. Blachwell, 4. izdaja. London.
- Savnik, R., Planina, F. in Šifrer, Ž. 1980: Krajevni leksikon Slovenije/4. DZS, Ljubljana.
- Statistični urad Republike Slovenije. (b.d.) Medmrežje: <http://www.stat.si/popis2002> (10. 12. 2007).
- Ule, M. in Mihelj, V. 1995: Pri(e)hodnost mladine. DZS, Ljubljana.

SOCIAL AREA OF YOUTH IN MURSKA SOBOTA

Summary

Murska Sobota is a medium-sized city. At the last count of population in 2002 it had 12.437 of the living population. A quarter of the population is young people aged up to 25 years.

Aspirations and needs of young people differ from one group to another. The most important is education, followed by various leisure activities such as entertainment, recreation and shopping. All this is reflected in the area.

The social space is the space within which the social groups of young people gather around common interests and have similar needs. The common interests of young people are leading to the concentration of certain social groups in certain areas. The social spaces for young people in Murska Sobota are: the city center, northeast and northwest suburban part of the city, surroundings of educational facilities, walking and cycling routes around the city.

The center of town is the social space for young people of all ages. An extensive area of a public park gives the opportunity to play with the youngest, and for relaxation, sports or other entertainment of young people.

In the centre of the city, students and other young people in particular meet, they find there entertainment in the attractive cafes and shops which offer fashion and at the city market and the nearby bus station. As a small city with only one center, the majority of young people gather in the same premises and they passively accept certain commercial styles. Selected group of people visit youth club which is located on the premises of the Castle of Murska Sobota, in the middle of a public park.

Educational institutions, especially kindergartens and primary schools are evenly distributed throughout the city. It is important to be located near their homes, so that they are available and that the children have a safe route to school. Secondary schools are located in the western and northeastern part of the city.

Greater organized recreational area in Murska Sobota is in the northwestern part of the city. Young people in particular like to go swimming, playing football and other different sports. There is also a recreation center, where are dance and aerobic practiced. The natural environment in the vicinity of the town attracts mainly secondary students and other young people over 15 years of age. It offers various recreational activities: walking, jogging, cycling, swimming.

Youth has got many opportunities and space for themselves. The problem is the increasing complexity of the young and the continuing need for more. The society is becoming more and more open and there is a greater mobility of the population. At the rich offer and busy major urban centers at home and abroad, Murska Sobota, remains the pale image. Young people often overlook its advantages and cannot appreciate what they have got.